התם איפרוני איפרעו מיניה. תימה מנא לן דלא הוה אומו פירעון נמי בשביל אוריה יש לומר מדלא כתיב אלא ואת הכבשה ישלם ועוד דכתיב ארבעתים דהיינו עבירה אחת דהיינו גילוי עריות דאי אתרוייהו אגילוי עריות דבת שבע ואספיכות דמיס דאוריה נענש בילד אמנון ותמר ואבשלום אם כן לא שילם ארבעתים: **ששה חדשים נצטרע דוד וכו'.** תימה לי א"כ שילם יותר מארבעתים ועוד דילמא מאי דנצטרע היינו בשביל מעשה דאוריה אי נמי אם נצטרע בשביל בת שבע אמת דאי בשביל אוריה ומנלן דלא נענש בשביל אוריה וי"ל מדכתיב ואותו הרגת בחרב בני עמון ולהשיבן בפרק ג' דקידושין (דף מג.) מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו אף אוריה אתי אי אתה נענש עליו ומה שהקשיתי א"כ הוה ליה טפי מארבעתים דילמא דאמנון ותמר ומה שנצטרע בחד חשיב להו אי נמי דתמר ומה שנצטרע בחד חשיב להו דלא דמו לאחריני דילד ולאמנון ולאבשלום שמתו אבל דתמר לא הוה מיתה ועוד דבת יפת תואר היתה ומה שנצטרע שש חדשים כיון שנתרפא לא הוה שקול כי הך דהכי איכא למימר דהכך תרתי חד חשיב להו: **והאמר** רב קיבל דוד לשון הרע. הא דלא פריך נמי מהא דחטא שאמר שיהא על מפלגו של שאול כדאיתא פרק אלו מגלחין (מו"ק דף טז:) שגיון לדוד אשר אר לה' על דברי כוש בן ימיני א וי"ל הסיא כשגגה חשיב ליה דכתיב שגיון לדוד לפי שאין אדם נתפס על נערו שהיה שאול רודפו:

שתיס

מאי דילמא. לסמיכת רגליה תחתונה דמזבח נקיט להו לבד מיסוד וסובב שהוא שש קודש לסמיכת גגו: **וגימניהו לדידהו.** לגלגלותם: **בצוק.** לשון שברי חרסים. נטל כל אחד ואחד חרס והשליך לפניו ומנו החרסים: **ויפקדם בטלאים.** לוס לקחת כל אחד טלה מלאן המלך ובאו למרחב ומנו הטלאים: **כמיב והיה מספר בני ישראל לחול הים.** אלמא אית להו מנין: **כמה לא חני ולא מרגיש בגבא דמרא סייעיה.** כמה סמוך ומובטח ואין לריך לחלות ולהלג מכל רעה מי שהקב"ה בעזרו שהרי מלינו שאול נכשל באחת ועלתה לו לרעה לקותמו מיתה לבטל מלכותו ודוד נכשל בשתים ולא עלתה לו לרעה: **דאוריה ודשפה.** שהוסת למנות את ישראל בסוף ימיו וגרם לבא עליהם דבר: **דבת שבע.** שבא עליה: **ילד.** בנה הראשון: **נשון הרע.** על מפיבושת מפי ליבא: **הא אפרעו מיניה.** מדה במדה הוא הספידו לחלק נחלתו והוא נספד נחלת מלכות: **פיוטא.** מלאכי פחד מהבהילים אותו: **לא נמשכה.** לאורך ימים: **שלא היה בו שוס דופי.** משפחה ויתגאו המלכים היולאים מזרעו על ישראל אבל דוד מרות המואביה אמא: **קופה של שרלים.** דופי משפחה: **נענש שאול.** לבא לידי דבר שעליו מיטל ממנו מלכות: **מפני.** שמתחילת מלכותו ממל על כבודו וגילה על עלמו שאינו כלאי למלוך: **וכפיב ויעל נחש העמוני.** ומסקנא דמילתא שאמרו ישראל מי האומר שאול ימלוך עלינו בתמיסה תנו (לא) האנשים ונמיתם והוא אמר לא יומת איש היום הזה: שאינו

חטאו קטנים מה חטאו יצאה בת קול ואמרה לו [7]אל תהי צדיק הרבה ובשעה שאמר לו שאול לדואג [8]סוב אתה ופגע בכהנים יצאה בת קול ואמרה לו [9]אל תרשע הרבה אמר רב הונא [10]כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה שאול באחת ועלתה לו דוד בשתים ולא עלתה לו שאול באחת מאי היא מעשה דאגג והא איכא מעשה דנוב עיר הכהנים אמעשה דאגג כתיב [11]נחמתי כי המלכתי את שאול למלך דוד בשתים מאי נינהו דאוריה ודהסתה והא איכא נמי מעשה דבת שבע התם אפרעו מיניה דכתיב [12]ואת הכבשה ישלם ארבעתים ילד אמנון תמר ואבשלום התם נמי אפרעו מיניה דכתיב [13]ויתן ה' דבר [ז](בעם מן הבוקר) ועד עת מועד [ח] התם לא אפרעו מגופיה התם נמי לא אפרעו מגופיה לאי אפרעו מגופיה [ט]דאמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ופרשו הימנו סנהדרין ונסתלקה הימנו שכינה דכתיב [14]ישובו לי יראיך ויודעי עדותיך וכתיב [15]השיבה לי ששון ישעך והא אמר רב קבל דוד לה"ר כשמואל דאמר לא קבל דוד לה"ר ולרב נמי דאמר קבל דוד לה"ר הא איפרעו מיניה [י]דאמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר לו דוד למפיבושת [16]אמרתי אתה וציבא תחלקו את השדה יצאה בת קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלכות [כ]בן שנה שאול במלכו [כא]אמר רב הונא כבן שנה שלא טעם טעם חטא מתקיף לה רב נחמן בר יצחק ואימא כבן שנה שמלוכלך בטיט ובצואה [כב]אחויאו ליה לרב נחמן סיוטא בחלמיה אמר נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש הדר הוא סיוטא בחלמיה אמר נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש מלך ישראל אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול מפני שלא היה בו שום דופי דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תליה לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו אומרין לו חזור לאחוריך אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו שנאמר [17]ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה ויבזוהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש וכתיב [18]ויעל נחש העמוני ויחן על יבש גלעד וגו' [כג]ואמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק כל [כד]תלמיד חכם

שהיו שם חדשים שלא היה במלכותו, לפי שאותם שם חדשים היתרים על החסרון של שנים היה בחבורן, נוח לו לגלגם יותר מלכתוב שמלך ביהודאים ל"ב שנה וחצי. כך מיכך ה"ר אלחנן. אבל מפקפק ליה (ש)אם מלך דוד מ' שנה שלימים ואותם מ' חדשים היו ימיהם על המ', אי הו' חדשים היו מן החסרון ול"ע שנה וחצי חשיב מ' שנה במקום אחר כי אינו רוצה למנות מקוטעות. (לדברי האומר) [לדב דאמר] קבל הא איפרעו מיניה כו'. מימה הא לא איפרעו מגופיה כמו בתמעשה דבת שבע לגעיל, ול"ל הוא ליה למיחסב דוד בשלש. ואומר ה"ל יוסף דלא מהדר לאוקמי כ"ב כהגה כרב, אלא דמקיים לגמלאים דלרב נמי נפרע ממנו, ולשון הסוגיא משמע כן דהא (בכך אני) [סבר אביי] כשמואל דאמר לא קבל ובתר הכי קאמר ולרב כו'. ועוד י"ל דהפסד המלכות מזרעו שייך נמי לגופיה, אבל ילד ואמנון לא קרי מגופיה, וטעמא דהפסד מלכות חלוקת רב דשמואל בשבת. מפני מה לא נמשכה מלכות שאול, מפני שלא היה בו שום דופי, שאין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו. שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריך. אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו, שנאמר ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה ויבזוהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש וכתיב ויעל נחש העמוני וגו'. א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל תלמיד חכם

ח) ל"ש מאי מעמא דוד כמעשה דתמר ואולי דעמ"ש ול"ל והסקתא וכמו דאיתא בגמ'.

שיך לגופיה יותר. (לדברי האומר) [לדב דאמר] קבל בו'. הקשה ה"ר אלחנן דמכל מקום לא מיתוקמא כרב דאמר בשבת בפרק במה בהמה [נו, א] כי מעיינא ביה בדוד לא משכחת ביה רק בתוריה אחתי, והכא קאמר דוד בשתים. ועוד קשה

תורה אור השלם

1. וַיִּפְקֹדֵם בַּבָּקָר וַיִּהְיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשִׁים אֶלֶף: שמואל א יא ח 2. וַיִּמְצְאוּ אֶת אֲדֹנִי בֹּזֵק בְּבֹזֵק וַיִּלָּחֲמוּ בוֹ וַיַּכּוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַפְּרִזִּי: שופטים א ה 3. וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת הָעָם וַיִּפְקְדֵם בְּטְלָאִים אֶלֶף רַגְלִי וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה: שמואל א טו ד 4. וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יֵאָמֵר לָהֶם לֹא עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל חָי: הושע ב א 5. וַיָּבֹא שָׁאוּל עַד עִיר עֲמָלֵק וַיָּרֶב בַּנָּחַל: שמואל א טו ה 6. עִתָּה לֵךְ וְהִכִּיתָה אֶת עֲמָלֵק וְהַחֲרַמְתֶּם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תַחְמֹל עָלָיו וְהֲמַתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעֹלֵל וְעַד יוֹנֵק מִשּׁוֹר וְעַד שֶׂה מִגָּמָל וְעַד חֲמוֹר: שמואל א טו ג 7. אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה וְאַל תִּתְחַכֵּם יוֹתֵר לָמָּה תִּשּׁוֹמֵם: קהלת ז טז 8. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְדוֹאֵג סֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנִים וַיִּסֹּב דוֹאֵג הָאֲדֹמִי וַיִּפְגַּע הוּא בַכֹּהֲנִים וַיָּמָת בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ נֹשֵׂא אֵפוֹד בָּד: שמואל א כב יח 9. אַל תִּרְשַׁע הַרְבֵּה וְאַל תְּהִי סָכָל לָמָּה תָמוּת בְּלֹא עִתֶּךָ: קהלת ז יז 10. נִחַמְתִּי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת שָׁאוּל לְמֶלֶךְ כִּי שָׁב מֵאַחֲרַי וְאֶת דְּבָרַי לֹא הֵקִים וַיִּחַר לִשְׁמוּאֵל וַיִּזְעַק אֶל יְיָ כָּל הַלָּיְלָה: שמואל א טו יא 11. וְאֶת הַכִּבְשָׂה יְשַׁלֵּם אַרְבַּעְתַּיִם עֵקֶב אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְעַל אֲשֶׁר לֹא חָמָל: שמואל ב יב ו 12. וַיִּתֶן יְיָ דָּבָר בְּיִשְׂרָאֵל מִהַבֹּקֶר וְעַד עֵת מוֹעֵד וַיָּמָת מִן הָעָם מִדָּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ: שמואל ב כד טו 13. יָשׁוּבוּ לִי יֹרְאֶיךָ וְיֹדְעֵי עֵדֹתֶיךָ: תהלים קיט עט 14. הָשִׁיבָה לִּי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ נְדִיבָה תִסְמְכֵנִי: תהלים נא יד 15. וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה תִּדְבַּר עוֹד דְּבָרֶיךָ אֲמַרְתִּי אַתָּה וְצִיבָא תְּחַלְּקוּ אֶת הַשָּׂדֶה: שמואל ב יט ל 16. בֶּן שָׁנָה שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ וּשְׁתֵּי שָׁנִים מָלַךְ עַל יִשְׂרָאֵל: שמואל א יג א 17. וּבְנֵי בְלִיַּעַל אָמְרוּ מָה יֹשִׁיעֵנוּ זֶה וַיְבִזֻהוּ וְלֹא הֵבִיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כְּמַחֲרִישׁ: שמואל א י כז 18. וַיַּעַל נָחָשׁ הָעַמּוֹנִי וַיִּחַן עַל יָבֵשׁ גִּלְעָד וַיֹּאמְרוּ כָּל אַנְשֵׁי יָבֵישׁ אֶל נָחָשׁ כְּרֹת בְּרִית לָנוּ וְנַעֲבָדֶךָ: שמואל א יא א

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ד מהל' תמידין הלכה ד:
ב [מיי' פ"ז מהל' תלמוד תורה הל' יג טור י"ד ס"ס של"ד ש"ע י"ד סימן רמג סעיף ט]

רבינו חננאל

הממונה אומר להם הצביעו. **תנא** הוציאו אצבעותיכם למניין. פיר' אחר שמוציאין כל אחד ואחד מקצת מאצבעותיו פותחות והשאר קמוצות, פי' קפוצות וכוללן הממונה לחשבון. ומקיפין כמין (ב)כולייאר ונוטל מצנפתו של אחד מהן ויודעין שממנו הפייס מתחיל, היה אומר להן הוציאו כל אחד ואחד אצבעו כדי לעבור המינין על אצבעות, מכלל שגופם אסור למנות כו' יצחק דאמר אסור לימנות את ישראל אפי' לדבר מצוה, שנאמר ויפקדם בבזק. אלא מהכא וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים. כלומר, כל אחד נותן לו טלה ומנה הטלאים וידע מספר בני ישראל. והללו הטלאים משל שאול. **כל המונה ישראל עובר בשני לאוין שנאמר לא ימד ולא יספר.** והני מילי בזמן שישראל עושין רצון המקום, ואם לאו נספרים שנאמר והיה מספר בני ישראל, מכלל שיש מספר בהם. רבי אומר לא קשיא בידי שמים והיה מספר בני ישראל, בידי אדם לא ימד ולא יספר. **וירב בנחל** על עיסקי נחל. כלומר כבדה עליו גזירת שמים והיה אומר אם נמצא חלל במחנה מביאין עגלה ערופה, כל הנפשות הללו שהרגנו על אחת כמה שצריכין להקריב כדי להתכפר, לכן השאיר ממיטב הבהמה. יצתה בת קול ואמרה לו אל תהי צדיק הרבה. **ובשעה שאמר שאול לדואג סוב ופגע בכהנים והמתה** וגו', יצתה בת קול ואמרה לו אל תרשע הרבה. **אמר רב הונא כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה שאול באחת** כו'. כלומר שאול כיון שעבד מעשה דאגג נענש ואמר הקב"ה נחמתי כי המלכתי את שאול. ואע"פ שהרג נוב עיר הכהנים אחרי כן, מקודם זה כבר כתיב נחמתי. דוד עבר בשתים, במעשה דאוריה, דכתיב, ואותו הרגת בחרב בני עמון, ומעשה[ה] דתמר ולא נענש עליהן (מגופו) [בגופו], מפני שמצא חן בעיני אלהים. אבל מעשה דבת שבע נענש בגופו שנצטרע ו' חדשים, וכשמואל דאמר לא קבל דוד לשון הרע, ובשביל כך נצטרע ומתו גם מבניו אמנון תמר ואבשלום. **ולרב** דאמר קיבל דוד לשון הרע איפרע מיניה, דאמר רב יהודה אמר [רב] בשעה שאמר דוד למפיבושת אתה [ו]ציבא תחלקו את השדה, יצתה בת קול ואמרה לו המלכות. וירבעם יחלקו את המלכות.

מסורת הש"ס

ו) [לא מדומי בוקן], ז) גיר' ע"י רב נחמן קמחא, ח) גירסת ע"י רב אמי אמר ר"ק, ד) גיר' ע"י ר' מינגא בר אידי א"ק, ה) שבת נו., ו) ב"ק כ:, ז) [ל"ל בשראל מהבקר], ח) גי' ע"י הכא איפרעו מגופיה דאמר ר"י אמר רב וכו', ט) [בנהדרין קז., י) שבת נו:, כ) בע"י מחז אמ' רבי נחמן, כ) בע"י אמר רבי משום ר"ש בן יוחאי,

גליון הש"ם

גמ' **אר"ה** בבן שנה. עי' יומא' פ"ג דבמורים: **שם ואר"י** משום ר"ש בן יוחדיק. עיין כ"מ פ"ז הלכה י"ג מהל' ת"ת:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכתיב ויעל כו' תנו לא האנשי כו' תיבת לא נמחק:

מוסף רש"י

דמיבדק. לשון כיתות (ערובין קד.).

מוסף תוספות

א. לשון משגה, שנתודה ונתפלל על השגיון שאמר שירה על מפלתו של שאול. רש"י מהלים ז ה.

תוס' ישנים

ויפקדם בטלאים. שם מקום הוא לפי הפשט. **שאול באחת ועלתה בידו מאי היא מעשה דאגג.** קשה לרבינו בשאול נמי איכא שתים, שמתחילה קודם מעשה של אגג כבר מיתם הקב"ה כשהקניט העולה קודם שבא שמואל ואז אמר לו בקש ה' אים כלבנו וגו' [שמואל ט יג, יד] והשתא הוה ליה לאחתוי. ואומר רבינו דאז לא הספיק המלוכה לגמרי, שאז לא היה בדעת הקב"ה להעבירה אלא ממנו ולא מבניו, אבל במעשה דאגג מיתם אחתוי מבניו. **ששה חדשים נצטרע דוד.** משום מעשה דבת שבע קאמר דהשיבה לי ששון ישעך כתב בתמונר [נא] כאשר בא אל בת שבע וכו' ובירושלים הוה. וקשה לרבינו (דמקשי) [דילמין] בחלק [סנהדרין קז, א] ששה חדשים נצטרע דוד מדכתיב [מ"ש ב, יא] ומרבעים שנה מלך בחברון מלך שבע שנים וכירושלים מלך שלשים ושלש שנים, ובקרא אחרינא בחברון מלך שבע שנים ששה חדשים בתחילת דברי הימים [א ג, ד] כשמונה בנין של דוד, ואותם ששה חדשים יתרים שיחסר הפסוק במקום אחר נצטרע, משמע שהיו בחברון. וי"ל דודאי אותה נצרעת היתה בירושלים, ומה שנלבנו בחלד מן הפסוקים אותם ששה חדשים דחברון היינו לדודיע קאמר ולרב כו'. ועוד י"ל דהפסד המלכות מזרעו שייך נמי לגופיה, אבל ילד ואמנון לא קרי מגופיה, וטעמא דהפסד מלכות

שאינו נוקם. נקמתו: ונוטר. איכה כנחש בלבו: איני כמוסך שלא כשאלתני זו היא נטירה. שהדבר שמור בלבו ולא הסיחו מדעתו: דנקיע בגיביה. ואם בא אחר לנקות נקמתו בקיום המשפט ישמוק: **דמפייסו ליה. לנקם מתחילה: תולה.** אינו יכול לכבש אלבעותיו וכשמוליא אחת יוצאה מבדתה עמה: **ויחידים.** בחולין שאינן יושבין עם שאר בני אדם אלא שוכבין או יושבין (א) לבדם: **אלא אחד.** אין נמנה אלא איש אחד: **אין מוציאין.** עם האצבע לא שליש ולא גודל דאין מוציאין שתים: **ואם הוציא שליש מונין לו.** שאינו רמאי לפי שהוא יכול שאינו משני בני אדם שאין יכול להרחיק זה מזה: **גודל.** אם הוציא גודל אין מונין לו כלל אלא מוציאין אותו מביניהן: **הממונה בפקיע.** הממונה על רצועות המלקות: **שלש.** אלא שליש אם הוציא שליש מונין לו קא סלקא דעתא מונין לו שנים: **מטרקא דטייעי.** רצועות ישמעאלים העשויה שוט לסוסים: **דפסיק ריפיה.** לכך קרויה פקיעה שאינה רחבה כראשה כשאר רצועות מלקות אלא מפסקת כראשה לרצועות דקות כדי שיגיע בה הסוס יותר ופקיע לשון פיסוק וסדקים כמו מבלאי מכנסי הכהנים מפקיעין לשון קריעה: **דפגן.** במסכת שקלים (פ"ח משנה ה): **ניכלי.** שם האיש: **היו מפקיעין.** לעשות פתילות לשמחת בית השואבה בחג: **גגדא.** רצועות מלקות: **על מעלות האולם.** בהר הבית אולמות הרבה בנה שם הורדוס כמו שכתוב בספר יוסף בן גוריון. על מעלות האולם בהר הבית אולמות גרסינן בתוספתא: **על מי להביא.** משל מי תלקח מן היושבים בעיר או מן הכהנים שומרי עזרה: **געו.** לעקו: **הרי הוא לפרפלכם.** מיתתו תכפר עליכם: **אלבע אמות מאי עבידתייהו.** גבי מרוצת שפיכות דמים: **עשרה דברים.** בנבא קמא חשיב להו בפרק מרובה (דף פב:): אינה

שתים מוציא אחת מבעיא. אע"ג דבכמה דוכתי קתני לא זו אף זו מ"מ היכא דאיכא דאיכא אינוא אחרינא קאמר ליה ועוד דהיכא דהוי זה בכלל זה לגמרי לא הוה ליה למיתניי' והא לא פריך הכי גרים פ"ק דעירובין (דף ב:) וברים פרק קמא דסוכה (דף ב:) דקאמר ר' יהודה מכשיר על אלבעים וחמשים אמה אמה חמשים מכשיר אלבעים מיבעיא יש לומר דכל היכא דלא הוי דווקא אלא הוא הדין יותר לא פריך הכי כדמשני גרים מפנין (שבת דף קכו:) אלבע וחמש קופות אלבעה וחמשה כדאמרי אינשי[א] אבל המקשה שהקשה אתם אמת מפנין אלבע מיבעיא הוה סלקא דעתיה דדווקא הוה[ב] ומשני ליה דלאו דווקא[ג] הוי ובפרק בנות כותים (נדה דף לז:) דקושי מטהר אלבעים וחמשים יום פריך ליה משום דדווקא הוא דאין קושי מטהר לעולם[ד] ובפרק אלמנה ניזונית (כתובות דף לו.) דקאמר אלמנה שאתה אתים ושלש אתים ולא תבעה מזונותיה אידכא מזונותיה ופריך ליה אע"ג דאתם לאו דווקא דכ"ש אם שאתה יותר דאידכא יש לומר משום דאתם הוי אתים ושלש זו ואין צריך לומר זו והלכך פריך ליה[ה] וכן בסוף בנא קמא (דף קיח:) גבי לוקח מן הרועים אלבע וחמש לאן[ו] אבל לא אתים ושלש ופריך אשתא אלבע אבינן חמש מיבעיא אתם נמי הוי זו ואין צריך לומר זו ובפרק במה אשה (שבת ד' ס:) גבי סנדל המסומר פריך ליה משום דפשיטא ליה דהוו דווקא ד' או חמש אבל לא טובא[ז] וברים פרק אע"פ (כתובות ד' מ.) משאה אדם אשתו אתים ושלש אתים וגבי תינוק יונק והולך אלבע וחמש אתים (שם ד' ס:) איכא למימר דפשיטא ליה דהוא הדין טובא אלכך לא פריך ליה אי נמי בהיא דתינוק יונק אלבע וה' אתים י"ל דווקא קאמר ד' לגבי ה' ה' לכמוש[ט]:

וירושלים אינה מביאה עגלה ערופה כו'. והתניא כו'. תימה לי מאי פריך[ח] לימא דכרבי יהודה ס"ל דאמר לעיל בפ"ק (דף יב.) דירושלים נתחלקה לשבטים ואפי' עזרות איכא למ"ד אתם דנתחלקו לשבטים ויש לומר דבלאו הכי צריך לשנויי כדי להרבות בנביא דאם לא שייך עגלה ערופה אלא איכא דלא נודע מי הכהו והכא הרי נודע ועוד דקאמר על העיר או על העזרה פשיטא דעל העזרה לא מייתינן דהא העיר הקרובה כתיב ועזרה לאו עיר הוא אלא לאפוקי לערב בעלמא הוא דקאמר הכי: יש

שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם והכתיב [1]לא תקום ולא תטור ההוא בממון הוא דכתיב [א]דתניא איזו היא נקימה ואיזו היא נטירה נקימה אמר לו השאילני מגלך אמר לו לאו למחר אמר לו הוא השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך בדרך שלא השאלתני זו היא נקימה [2]ואיזו היא נטירה א"ל השאילני קרדומך אמר ליה לא למחר א"ל השאילני חלוקך אמר לו הילך איני כמותך שלא השאלתני זו היא נטירה וצערא דגופא לא והא תניא [ב]הנעלבין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר [3]ואוהביו כצאת השמש בגבורתו לעולם דנקיט ליה בליביה [ג]והאמר רבא [ד]כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו דמפייסו ליה ומפיים: ומה הן מוציאין אחת או שתים וכו': השתא שתים מוציאין אחת מבעיא אמר רב חסדא לא קשיא כאן בבריא כאן בחולה [ה]והתניא [ו]אחת מוציאין שתים אין מוציאין במה דברים אמורים בבריא אבל בחולה אפילו שתים מוציאין [ז]והיחידין מוציאין שתים ואין מונין להן אלא אחת ואין מונין לו אלא אחת והתניא [ח]אין מוציאין לא שליש ולא גודל מפני הרמאים ואם הוציא שליש מונין לו גודל אין מונין לו ולא עוד [אלא] שלוקה מן הממונה בפקיע מאי מונין לו נמי אחת מאי פקיע אמר רב מדרא מאי מדרא אמר רב פפא מטרקא דטייעי דפסיק רישיה אמר אביי מריש הוה אמינא הא [ט]דתנן בן ביבאי ממונה על הפקיע אמינא פתילתא כדתנן [י]מבלאי מכנסי הכהנים ומהמיינינהו מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין כיון דשמענא להא דתניא ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע אמינא מאי פקיע גגדא: מעשה שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש: ת"ר [כ]מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חבירו נטל סכין ותקע לו בלבו עמד רבי צדוק על מעלות האולם ואמר אחינו בית ישראל שמעו הרי הוא אומר [3]כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושופטיך אנו על מי להביא עגלה ערופה על העיר או על העזרות געו כל העם בבכיה בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר אמר הרי הוא כפרתכם ועדיין בני מפרפר ולא נטמאה סכין ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים [4]וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה מאד] עד אשר מלא [את] ירושלים פה לפה הי מעשה קדים אילימא דשפיכות דמים השתא אשפיכות דמים לא תקינו פייסא אנשברה רגלו תקינו אלא דנשברה רגלו קדים וכיון דתקינו פייסא ארבע אמות מאי עבידתייהו אלא לעולם דשפיכות דמים קדים ומעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא כיון דחזי אפילו[כ] ממילא אתו לידי סכנה תקינו רבנן פייסא עמד רבי צדוק על מעלות האולם ואמר אחינו בית ישראל שמעו הרי הוא אומר כי ימצא חלל באדמה אנן על מי להביא על העיר או על העזרות [כא] וירושלים בת אתויי עגלה ערופה היא [כב]והתניא עשרה דברים נאמרו בירושלים וזו אחת מהן אינה

א) שבת פח: גיטין לו:, כ) [לקמן סז:] כ"ס ח. מגילה כח., ג) [פי' בתוספות], ד) [תוספות פ"ל ה"טן], ה) [ערוך בערך יחיד פי' רבנן], ו) שקלים פ"ה מ"ל, ז) שבת כפ. סוכה נא., ח) [תוספות פ"ל ה"י ותוספות שבועות פ"ל ה"ג], ט) [בס"א: דאפילון], י) סוטה מה., כ) ב"ק פב: [ערכין לב: אבות דר"נ פל"ה תוספות נגעים פ"ו ה"ב], ל) [וע"ע תוספות שבת פ: ד"ה השתא],

---

תורה אור השלם

1. לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ:
ויקרא יט יח

2. כִּן יֹאבְדוּ כָל אוֹיְבֶיךָ יְיָ וְאֹהֲבָיו כִּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ וְהַשְׁקֵט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה:
שופטים ה לא

3. כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכֵּהוּ:
דברים כא א

4. וְגַם דָּם נָקִי שָׁפַךְ מְנַשֶּׁה הַרְבֵּה מְאֹד עַד אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת יְרוּשָׁלִַם פֶּה לְפֶה לְבַד מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יְהוּדָה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ:
מלכים ב כא טז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וימלים וכו' שוכבים או יושבים. נ"ב ולי נראה כרוב דימלים הייט רבנן כדאיתא בתענית דף י מאן ימלים רבנן ורבנן נקראו חולים כדאית' בגדרי' דף מט מאן חולים רבנן' רבנן כו' דאילו לשילולו לשילולו והכי כבר אמר אבל בחולים כו':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' וכן הוא אומר וגם דס נקי וכו'. נ"ב עיין מהרש"ל בח"ל:

תוס' ישנים

לרבינו והא בלישנא דקרא כתיב [מ"ל טו, ה] ולא סר מכל אשר ציוה (ה') רק בנדבכן אוריה החתא, והאיכא מעשה דשמה, וכשלמא מאתי דקאמר קיבל דוד לשון הרע לא קשיא מידי מקרא, שאינו חושבה על כך בעבירה כיון דדברים המיכרים חזא ביה [שבת סט], ואע"פ שבקר היה שוגג [היה], ואע"ג דחשיב ליה הכא עון, הייט משום דחשיב נמי מעשה דשאול לאגג לעון ואע"פ שוגג היה שהיה דוחק ק"ו לגעיל. **בבן שנה שמלוכלך בטיט וצואה.** ומימה מה היה סוכר רב נחמן. ונראה שהיה רוצה לומר שהיה כל כך עניו שלא היה מקפיד על כבודו דכתיב [תהלים קלא, ב] אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי, ופיוטא דחוא הייט אלא דיבר לשון נקיה כלפי שאול. רבינו תרי"ב.

השתא שתים מוציאין אחת מבעיא. ולכאה לימוד אחת או שתים ואפילו עוקפ, דהא פשיטא שאין יכול להוציא כל אצבעותיו. ובשבת פ' במה אשה [מ, ב] הארכתי בהן מלאכת דוכתא דפריך ליה ולאיכא דוכתא דלא פריך ליה.

מוסף תוספות

א. כדאמרי אינשי חשבון קטן תחילה, ואם יצטרך לייותר יפנה יותר, משום הכי נקט ארבעה ברישא והדר חמשה, והוא הדין אפילו טובא. רש"י שבת קמ. ד"ה מאתמר. [אבל הכא] ליכא למימר אחת או שתים אפי' טובא כדאמרי אינשי, דהא מילתא דפשיטא היא דאינו יכול להוציא כל אצבעותיו. תוס' הרא"ש. ב. [ד"ה] משמע ליה דספי לא שרינן משום טורח שבת. תוס' שבת ס: ד"ה בשמת. ג. [ו"ה] אפילו טובא מצי לפנות. שם. ד. דאין סברא שיחשב דם קישור מיום תחילת עיבורה. שם. ה. דכל כי האי גוונא שהחשבון הראשון הוא המיותר לאו פירכא רבה היא, ומצינן למימר אחת ושתים כדאמרי אינשי וכו'. ועיקר פירכא דפריך תלמודא היינו כשהחשבון האחרון מיותר. ריטב"א. ו. שחסרונן ניכר בעדר, ואין יכול לישמט ולומר זאב טרפה. רש"י ב"ק קיח: ד"ה אלבע. ז. דא"כ התרתה סנדל המסומר. תוס' שבת שם. ח. הא פרישנא בפרק מרובה טעמא דהתם משום דכתיב לרשתה וקסבר ההוא תנא כי ירושלים לא נתחלקה לשבטים, וא"כ וכו'. ריטב"א.

רבינו חננאל

שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם. איני, והא כתיב לא תקום ולא תטור. ודהחינן ההוא בממון, כדתניא איזו היא נקימה השאילני מגלך א"ל לאו, למחר אמר לו זה השאילני קרדומך כו'. כגון אילו דברים שהן של ממון אסור אבל צערא דגופא כגון בזיון וכיוצא בו מותר. איני, והתניא הנעלבים ואינם עולבין שומעין חרפתם ואינן משיבין עושין מאהבה ושמחים ביסורין, עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ודהחינן אפילו הכי נקיט בליביה. והאמר רבא המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו. ופרקינן דמפייסו ליה ומפייס. ומה הן מוציאין אחת או שתים. ומתמהינן השתא שתים מוציאין אחת מבעיא. ופירק רב חסדא האי דקתני אחת בבריא, שתים בחולי שאינו מתאמץ להוציא אחת, ושתים שמוציא החולה אין מונין אותם לו אלא אחת. והתניא כרב חסדא אחת מוציאין שתים אין מוציאין, ויחידים מוציאין שתים ואין מונין לו אלא אחת, לומר שאין באין לידי ערמה. יחידים הללו הן רבנן שנקראו יחידים ונקראו חולים, יחידים כדתנן בתענויות התחילן] היחידים להתענות, ואמרינן התם מאן יחידים אמר רב הונא רבנן. חולין דגרסינן בנדרין בתחילת פרק הנודר מן המבושל רבא אמר מאן חולין רבנן, רבא לטעמיה דאמר כמאן מצלינן האידנא אקצירי ומריעי כהאי תנא, קצירי קצירי ממש מריעי רבנן. ואקשינן וכי המוציא שתים אחת מונין לו, והתניא אין מוציאין לא שלש ולא גודל במקדש מפני הרמאין, ואם הוציא שלש מונין לו, גודל אין מונין לו. ולא עוד אלא שהמוציא גודל או שלש לוקה מן הממונה בפקיע. ופרקינן מאי מונין לו דקתני אחת. וזה כולו לענין המצביעין למנין כאשר אמרנו למעלה. אבל המצביעין לפייס המוציא אחת מונין לו אחת והמוציא שתים מונין לו שתים. ומצאנו זה הדבר מפורש בתלמוד ארץ ישראל מהו הצביעו, הוציאו אצבעותיהם הוציא אחת מונין לו, שתים [מונין לו שלש אין מונין לו], ובעו לה התם מהו אין מונין לו כל עיקר או אין מונין לו את היתירה, ופשטה אין מונין לו את היתירה. ועוד אמרו כיצד היה מפייס מהלך לימין או לשמאל, א"ר בון בר חייה ממה דתני מי שזכה בקטורת אומר לזה שעל ימינו אף אתה עמי למחתה, הדא אמר לימין הפייס מהלך. תלמידו דר' יונה בשם ר' בון בר חייא לשמאל הפייס מהלך זה שזכה לימין מוטב שיזכה מי שעבר עליו הפייס פעמים מזה שלא עבר עליו הפייס אלא פעם אחת. ש"מ כשמוציאין אצבעותיהן לפייס מי שהוציא אחת או שתים מונין לו מה שהוציא, ומי שהוציא יותר אין מונין לא אלא שתים. ומונה וכולל הכל ומעמיד כמין כוליאר ונוטל מצנפת אחד מהן ומוציאין כל אחד אצבעו ועובר המנין על האצבעות ומונה והולך, ובמקום שמשלים החשבון הוא הזוכה. פקיע מדוורתא, והיא מטרקא, והיא כמין חבל מפתיל תלוי במקל כגון הרצועה שב"ד מכין בה. פי' הממונה בפקיע, הממונה להכות בזה הפקיע.

יש עבודה שבשרה בשני כלים. אבל איפכא לא תקשי לך יש לך דגזירת הכתוב הוא להמיר שהרי אין בזה איסור אם לוקח בגדי כהונה שלא בעידן עבודה דמסקינן לקמן ברייתא פרק בא לו (דף סט.) דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן וגדולה מזו אמרינן לר׳ יוחנן דבין הוצאה בין הרמה בארבעה כלים בין לתנא קמא בין לר״מ דתרוייהו מודו דמקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט ואפי׳ הכי לר׳ אליעזר בעלי מומין כשרים להוצאה דלאו עבודה היא אע״ג דטעונה ארבעה כלים וקשה לי לרש לקיש דמוכח דלאו עבודה היא מדלא אצרכה קרא ארבעה כלים א״כ למה לי קרא לרבי אליעזר להכשיר בעלי מומין ומאי טעמא דתנא קמא דפסל בעלי מומין להוצאה ויש לומר משום דבעל מוס חשיב כמו זר דס״ד אמינא וכי תעלה על דעתך שזר ובעל מוס קריבים לגבי המזבח ולהכי צריך קרא לר״מ והיינו טעמא דתנא קמא דפסל: **מניין שלא יהא דבר קודם בו׳.** אף על גב דגבי כהן גדול נמי כתיב בפרשת אחרי מות ומכנסי בד [ט] יבגד על בשרו אליעזר לטיהרו בכהן הדיוט דלא הוה יליפינן להו מהדדי כיון דמקיקים הם לכמה עניינים:

ילבש לרבות מצנפת ואבנט להרמה. פירוש דהכי קאמר קרא לרבות לביסה אחרת כיונא בה דהכיא לביסה דקרא דכתיב ולבש הכהן מדו בד וכו׳ דהיינו שני בגדים אחרים וקשה לי גבי הוצאה מנלן דצבי ארבעה בגדים כיון דגבי הרמה לא נפקא לן אלא מהיקשא א״כ הלריכו ומקשינן לביסה דהוצאה לפשיטה דהרמה כדלעיל ואמרינן בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מט:) דבקדשים דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש [ט] ויש לומר דשמא לא מיקרי קדשים אלא גופי הקרבנות [א] אבל בגדי כהונה חוזרין ומלמדין בהיקש [ב] אי נמי יליפא הוא ולא הוי היקש אלא אחת לרבות לביסה אחרת וכיון דלא פירש כמה בגדים הוא מרבה אם אחד או שנים אין זה אלא גוי מילתא בעלמא דשני בגדים קאמר דכתיב בקרא אי נמי כמאן דאמר בפרק איזהו מקומן (ג״ז סט) [י] הימנו ודבר אחר לא הוי היקש דכיון דגמרינן הוצאה מהרמה למאי דכתיב ביה גמרינן נמי מיניה מאי דאתיא ליה מהיקשא:

מתרומת

אינה מביאה עגלה ערופה ועוד [1] **לא נודע מי הכהו כתיב והא נודע מי הכהו אלא כדי להרבות בבכיה בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר אמר הרי הוא כפרתכם ועדיין בני קיים [כו׳] ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים איבעיא להו שפיכות דמים הוא דזל אבל טהרת כלים בדקיימא קיימא או דילמא שפיכות דמים בדקיימא קיימא אבל טהרת כלים היא דחמירא ת״ש מדקא נסיב לה תלמודא** [2] **וגם דם נקי שפך מנשה שמע מינה שפיכות דמים הוא דזל וטהרת כלים בדקיימא קיימא ת״ר** [3] **ופשט ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן שומעני כדרך יום הכפורים שפושט בגדי קודש ולובש בגדי חול לומר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים מקיש** [ב] **בגדים שלובש לבגדים שפושט מה להלן בגדי קודש אף כאן בגדי קודש א״כ מה תלמוד לומר אחרים פחותין מהן רבי אליעזר אומר אחרים והוציא לימד על הכהנים בעלי מומין שכשרין להוציא הדשן אמר מר אחרים פחותין מהן כדתנא דבי רבי ישמעאל** [ג] **דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבשל בהן קדרה לרבו לא ימזוג בהן כוס לרבו אמר ריש לקיש כמחלוקת בהוצאה כך מחלוקת בהרמה ורבי יוחנן אמר** [ד] **מחלוקת בהוצאה אבל בהרמה דברי הכל עבודה היא מאי טעמא דריש לקיש אמר לך אי ס״ד עבודה היא יש לך עבודה שכשירה בשני כלים ור׳ יוחנן גלי רחמנא בכתונת ומכנסים והוא הדין למצנפת ואבנט ומאי שנא הני מדו בד** [ה] **מדו דכמדתו מכנסי בד לבדתניא** [ו] **מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים שנאמר** [ז] **ומכנסי בד ילבש על בשרו וריש לקיש מדו כמדתו מדאפקיה רחמנא בלשון מדו שלא יהא דבר קודם למכנסים מעל בשרו נפקא נימא כתנאי על בשרו** [ח] **מה תלמוד לומר ילבש להביא מצנפת ואבנט להרמה דברי רבי יהודה** [ט] **רבי דוסא אומר לרבות בגדי כהן גדול ביום הכפורים שכשירין לכהן הדיוט אמר רבי שתי תשובות בדבר חדא דאבנטו של כהן גדול לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט ועוד בגדים שנשתמשת בהן קדושה חמורה תשתמש בהן קדושה קלה אלא מה תלמוד לומר ילבש לרבות**

אינה מביאה עגלה ערופה. דכתיב (דברים כא) כי ימצא חלל באדמה וגו׳ לרשתה ואין ירושלים ירושה דקסבר לא נתחלקה לשבטים: **מנמודע.** לאייה: הכי גרסינן במורת הכהנים [ו] ופשט ולבש יכול במלות יום הכפורים ת״ל בגדיו בגדיו וגירסת שבהש״ס האריכה בלשונה **שומעני לדרך יום הכפורים פושט בגדי קודש ולובש בגדי חול מלמוד לומר כו׳.** וזהו פירושה ופשט ולבש האמור בהוצאת הדשן שבתפוח אל מחוץ למחנה הכתוב אחר תרומת הדשן ופשט את בגדיו ולבש בגדים וגו׳ יכול שמטיל עליו חובה לשנות בגדיו בין תרומה להוצאה אם בא להוציא דשן שעל התפוח אחר ההרמה מיד כדרך שהיא חובה על כהן גדול בחמש עבודות שביום הכפורים שמשנה בגדיו בכל העבודות בין זו לזו ולאשונה בבגדי זהב שניה בבגדי לבן שלישית בשל זהב רביעית בבגדי לבן אף זה ישנה וזה שאין לו לשנות מבגדי לבן לבגדי זהב שהרי הדיוט הוא ואינו משמש בבגדי זהב ישנה בבגדי [ו] קודש שהריש בהן כמו שנא׳ [ז] ולבש הכהן מדו בד ופשוט אותם ויולבש בגדי חול שלו ויוציא הדשן: **מלמוד לומר בגדיו בגדים ומה מלמוד לומר אחרים פחותין מהן.** כגון שחקים או מפשתן שאינו מולבן ואין דמיהם יקרים שהאפר מלכלכם כשנוטלו חוץ למחנה וגנאי למלך שיהא משמש בהן על המזבח בעבודת אחילה: **אחרים והוציא לימד על הכהנים בעלי מומין.** הלי אחרים אהכן קאי כלומר הכהנים שהן אחרים מרוחקין משאר עבודות כשירין לעבודה זו: **אל ימזוג בהן לרבו.** לפי שנתעשנו ונתלכלכו בנשיגול קדירה אף כאן לענין הוצאת הדשן אין כבוד המלך לשרת בהן שירות אחר: **למחלוקת בהוצאה.** כשם שרבי אליעזר מכשיר בעלי מומין להוצאה כך מכשירן להרמה: **שכשירה בשני כלים.** והכא מדו בד ומכנסי בד הוא דכתיב: **גבי רחמנא בכתונת ובמכנסים.** ולימדך שאינה כשירה בבגדי חול שלו ומאליף אתה למד שהיא עבודה ולריכה אף מצנפת ואבנט: **מאי שנא הני.** דנקט מאחר שלריכין כלן לאתוק מנייהו ואנא ידענא מדכתיב בהו בהן עבודה היא: **מדו למדמו.** כאן לימדך שיהא כתונת הכהנים למדת קומתו לא נגררת ולא מסולקת והכי אמרינן בזבחים (דף יח.): **ילבש על בשרו.** משמע שלובש בעודו ערום שאין עליו אלא בשרו דאי לא תימא הכי על בשרו למאי כתביה: **ולבש״ל.** דאמר דווקא כתביהו ולמימרא דאיהו לריכה אבעבה נפקא ליה

פחות בגדי חול. לאשון המקרא ששיה בלשונו שלא כתיב כתונת למימרא מדו כמדתו ושלא יקדיש דבר למכנסים מעל בשרו יתיר לא נפקא ליה: **על בשרו מה ת״ל** (א). גבי הרמת הדשן כתיב ולבש הכהן וגו׳ והוה ליה למכתב ומכנסי בד על בשרו ומהדר נמי אולבש דריש דקרא מה ת״ל שוב ילבש במכנסים לרבות עוד לביסה כיונא בה ומרבה שני בגדים החסרים כאן מכהונת הדיוט: **רבי דוסא אומר.** להביא ארבעה בגדי לבן שמשמש בהן כהן גדול ביום הכפורים שכשרין להדיוט כל השנה ואתיא ילבש ילבש מהתם דלא תימא **והניחם שם כתיב בהו** [ויקרא טז] לומר שטעונין גניזה דס״ל לר׳ דוסא והניחם שם שלא ישתמש בהן ביום הכפורים אחר כלתמרינן בפ״ק (יב:): **אבנט של כהן גדול.** ביום הכפורים שהוא של בוץ לא זהו אבנטו של כהן הדיוט לעולם לפי שאינו משמש אלא בשל כלאים: לרבות

אלא אחרים לשאר עבודות קאי, ומכל מקום בהוצאת הדשן דווקא בעינן פחותין. **הדא דאבנטו** שלו בהן בכו׳. וא״ת דעקר ליגלגם לרבויי כל הני דמלו לרבויי לבד מאבנטו, דכי מוקמי ליה נמי לרבות מצנפת ואבנטו לא מוקמינן ליה בכולהו. י״ל דאמר לאיה בגדי לבן ומחמרי מצנפת ואבנטו לרבות בגדי כ״ג כו׳, משמע דאחילו לא חיטו לא מיירי באבנטו הא דקאמר לא בעי למימר אחרים שלא עשו תרומת הדשן, דהא שמיהן שוות, כיון דמכשיר הרמה בשני כלים. ולהו קושיא היא שהוא בא לרבות שבגדי כ״ג כשרין לכהן הדיוט בכל עבודות שיש שם ד׳ בגדי הכהונה.

שפיר, וקאי על אלו מקשינן פשיטה לגבייהו הוה משמע נמי בגדי חול, ומימה דא״כ אמאי איצטריך כדכתיב שכ״ג עושה פשוטו בגדי קודש ולובש של חול, והא מאחרים משמע נמי הכי. י״ל שאינו מביאו אלא למיתין בעלמא, כלומר כדכתיב שכ״ג עושה כתיב נמי ופשט ולבש. ולמאי דל״ג ליה אתי שפיר כדפרישית. אחרים והוציא לימד בהנים בעלי מומין בו׳. ולא פליג אדרשת תנא קמא, אלא דרש מדסמיכה אחרים לוהוצאת דקאי נמי אכהנים (כי) [כו׳], אע״פ שפחותין משאר כהנים שכשרים. כך מחלוקת בהרמה. דכהנים

יא א מיי׳ פ״ז מהלכות בית הבחירה הלכה יד ופ״ט מהלכות רוצח הלכה ד:

יב ב מיי׳ פ״ב מהל׳ תמידין הלכה י:

ג [מיי׳ פ״ב מהלכות תמידין ומוספין הלכה טון]:

יג ד מיי׳ פ״ח מהל׳ כלי המקדש הלכה ד:

יד ה מיי׳ פ״י מהלכות כלי המקדש הל׳ ח:

רבינו חננאל

ש״מ שפיכות דמים הוא דזל שרבו הרצחנים [וטהרת כלים] כדקיימא קיימא. ת״ר ופשט ולבש שומע אני כדרך שפושט ביום הכפורים בשעה שרוצה לצאת בגדי קודש ולובש בגדי חול, ת״ל ופשט ולבש מקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט, מה בגדים שפושט בגדי קודש אף בגדים שלובש בגדי קדש. א״כ מה ת״ל אחרים, אחרים פחותין מהם. ר׳ אליעזר אומר אחרים והוציא, לימד על הכהנים בעלי מומין שהן כשרים להוציא את הדשן. אמר מר אחרים פחותין מהן מאי משמע, דתנא דבי ר׳ ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל יזמוג בהן כוס לרבו ופשוטה היא. אמר ריש לקיש כמחלוקת בהוצאת הדשן, שתנא קמא סבר עבודה היא ובעלי מומין פסולין בהם, [ו]ר׳ אליעזר סבר אינה עבודה וכהנים בעלי מומין כשרים בה, כך מחלוקת בהרמת הדשן. ור׳ יוחנן אמר מחלוקת בהוצאה אבל בהרמה הכל עבודה היא, והאי דאמרת אין לך עבודה שכשרה בשני כלים, גלי רחמנא בכתונת ומכנסים והוא הדין במצנפת ואבנט. ומאי שני דפריש (כהני) [בהני] אצטריך מדו בד מדו כמדתו לא ארוך ולא קצר. ומכנסי בד ילבש על בשרו, ללמד שלא יהא דבר מקדים על בשרו למכנסים כו׳. לימא כתנאי ומכנסי בד ילבש על בשרו, מה ת״ל ילבש לרבות מצנפת ואבנט להרמה דברי ר׳ יהודה. קסבר עבודה היא לפיכך צריך שאר בגדים. ר׳ דוסא אומר לרבות בגדי כהן גדול של יום הכפורים שהן בד שכשרין לכהן הדיוט. מאי לאו בהא קמפלגי,

תוס׳ ישנים

יבול במצות יום הכפורים שפושט כ״ג בגדי קודש ולובש בגדי (בהונה) [חול]. נראה לרבינו דל״ג ליה דמאי שייך זה לכה״ג ביום הכפורים בשעה שרוצה לצאת בגדי קודש ולובש בגדי חול, ת״ל ופשט ולבש מקיש בגדים לבגדים שפושט, מה בגדים שפושט בגדי קודש אף בגדים שלובש בגדי קדש. אע״כ מה ת״ל אחרים, אחרים פחותין מהם. ר׳ אליעזר אומר אחרים והוציא, לימד על הכהנים בעלי מומין שהן כשרים להוציא את הדשן. אמר מר אחרים פחותין מהן מאי משמע, דתנא דבי ר׳ ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל יזמוג בהן כוס לרבו ופשוטה היא. אמר ריש לקיש כמחלוקת בהוצאת הדשן, שתנא קמא סבר עבודה היא ובעלי מומין פסולין בהם, [ו]ר׳ אליעזר סבר אינה עבודה וכהנים בעלי מומין כשרים בה, כך מחלוקת בהרמת הדשן. ור׳ יוחנן אמר מחלוקת בהוצאה אבל בהרמה הכל עבודה היא, והאי דאמרת אין לך עבודה שכשרה בשני כלים, גלי רחמנא בכתונת ומכנסים והוא הדין במצנפת ואבנט. ומאי שני דפריש (כהני) [בהני] אצטריך מדו בד מדו כמדתו לא ארוך ולא קצר. ומכנסי בד ילבש על בשרו, ללמד שלא יהא דבר מקדים על בשרו למכנסים כו׳. לימא כתנאי ומכנסי בד ילבש על בשרו, מה ת״ל ילבש לרבות מצנפת ואבנט להרמה דברי ר׳ יהודה. קסבר עבודה היא לפיכך צריך שאר בגדים. ר׳ דוסא אומר לרבות בגדי כהן גדול של יום הכפורים שהן בד שכשרין לכהן הדיוט. מאי לאו בהא קמפלגי,

תוס׳ ישנים

יבול במצות יום הכפורים שפושט כ״ג בגדי קודש ולובש בגדי (בהונה) [חול]. נראה לרבינו דל״ג ליה דמאי שייך זה לכה״ג ביום הכפורים בשעה שרוצה לצאת בגדי קודש ולובש בגדי חול, ת״ל ופשט ולבש מקיש בגדים לבגדים שפושט, מה בגדים שפושט בגדי קודש אף בגדים שלובש בגדי קדש. א״כ מה ת״ל אחרים, אחרים פחותין מהם. ר׳ אליעזר אומר אחרים והוציא, לימד על הכהנים בעלי מומין שהן כשרים להוציא את הדשן. אמר מר אחרים פחותין מהן מאי משמע, דתנא דבי ר׳ ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל יזמוג בהן כוס לרבו ופשוטה היא. אמר ריש לקיש כמחלוקת בהוצאת הדשן, שתנא קמא סבר עבודה היא ובעלי מומין פסולין בהם, [ו]ר׳ אליעזר סבר אינה עבודה וכהנים בעלי מומין כשרים בה, כך מחלוקת בהרמת הדשן. ור׳ יוחנן אמר מחלוקת בהוצאה אבל בהרמה הכל עבודה היא, והאי דאמרת אין לך עבודה שכשרה בשני כלים, גלי רחמנא בכתונת ומכנסים והוא הדין במצנפת ואבנט. ומאי שני דפריש (כהני) [בהני] אצטריך מדו בד מדו כמדתו לא ארוך ולא קצר. ומכנסי בד ילבש על בשרו, ללמד שלא יהא דבר מקדים על בשרו למכנסים כו׳. לימא כתנאי ומכנסי בד ילבש על בשרו, מה ת״ל ילבש לרבות מצנפת ואבנט להרמה דברי ר׳ יהודה. קסבר עבודה היא לפיכך צריך שאר בגדים. ר׳ דוסא אומר לרבות בגדי כהן גדול של יום הכפורים שהן בד שכשרין לכהן הדיוט. מאי לאו בהא קמפלגי,

מסורת הש״ס

ה) [שבת קיד. קיט.], **ו)** [פסחים סה: זבחים לה.], **ז)** [לקמן כה. סנהדרין מט:], **ד)** לעיל יב:, **ח)** [לקמן ס.], **ו)** [צו פרק ב], **ו)** בס״א: בגדי, **ח)** [ויקרא ו], **ט)** [יהיו על בשרו בלי״ן], **י)** [דף מז. ולקמן מז.].

תורה אור השלם

1. כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: דברים כא א

2. וְגַם דָּם נָקִי שָׁפַךְ מְנַשֶּׁה הַרְבֵּה מְאֹד עַד אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת יְרוּשָׁלִַם פֶּה לְפֶה לְבַד מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יְהוּדָה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ: מלכים ב כא טז

3. וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר: ויקרא ו ד

4. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה ילבש וכו׳ ור״ל דשמא **לא** מיקרי קדשים. עיין לקמן דף לב ע״ש תוס׳ ד״ה מה לביסה:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה על כו׳ ת״ל ילבש. גבי:

מוסף רש״י

בגדים שבשל בהן קדרה לרבו. דומיא דהוצאת הדשן, **לא** ימזוג בהן כוס לרבו. לפיכך החקק לגנות בגדים פחותים (שבת קיד.). **כמדתו.** שוה לארך (פסחים סז:). **ילבש על בשרו.** משמע כשלובשן יהא בשרו מכלי לגוף, דאי לא הא אמי נאשמעינן למה לי על בשרו (סנהדרין מט:).

מוסף תוספות

א. בעבודת קדשים עצמן. ריטב״ש לקמן לב. ב. [ד]לבישת כהן אינה עבודה אלא הכשר לצורך עבודה. שם.

תוס׳ ישנים (המשך)

בעלי מומין נמי כשירין לה דלאו עבודה היא, כיון דקני לה בשני כלים והלא כרבי יהודה מיהא דבעיי לה ד׳ כלים, ומרבי מצנפת ואבנט להרמה, ואחרים והוציא דקאמר לא בעי למימר אחרים שלא עשו תרומת הדשן, דהא שמיהן שוות,

לרבות שחקים. שכשירין לכל עבודה ובלבד שלא יהו מקורעין והכי קאמר בזבחים (דף י.). ואזדא רבי דוסא לטעמיה דאמר דהא כולה מלתא אגב גרדא נסבה: **מאי לאו.** רבי יהודה ורבי דוסא בהא פליגי דר"י דדריש ילבש להביא מלגנא ואגנא סבר עבודה היא ובעי מלגנא ואגנא ור' דוסא סבר לאו עבודה היא ולא בעי מלגנא ואגנא: **לריכא קרא לרבויי.** דלא תימא הני דווקא ולמימרא דלאו עבודה: **ומר סבר לא לריכא לרבויי לא מקרא'.** דכיון דגלי בה כתובת בד קדש ומכנסי קדש אשמעינן דעבודה היא ובעיא כולהו וכי אתא קרא לרבויי לבגדי יום"כ **מתרומת מעשר ילפינן לה.** דהא דכתיב לשון והרמותם ממנו (במדבר יח) והוא בתומד אחד מ) מעשרה בדשן המערכה: **או מתרומת מדין.** דכתיב (שם לא) והרמות מכם לה' וגו' אחד נפש מחמש המאות: **פא שמע.** דמהרמת קומץ ילפינן לה לא יפחות מתומד מגלת הקומץ ומה רלה להוסיף יוסיף דהא לא ליכא למימר דווקא קאמר דהא לא אפשר לפשוט בדרמן גחלים רותחות (ידיו) לקמוץ: **ארבע עבודות בו'.** מע"פ שכולן מוזהר עליהן זר אין חיוב מיתה אלא באחרונה אלו כדמפרש ואזיל: **ואפה ובניך אתך וגו'.** סיפיה דקרא והזר הקרב יומת: **עבודה מתנה.** שאתה נותן על המזבח ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר מעל המזבח כגון תרומת הדשן: **עבודה תמה.** עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר ולא שיש אחריה עבודה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה אבל זריקה עבודה אחרונה שבדם וכן הקטרה בקומץ מנחה ובאברים ופדרים וכן ניסוך היין בכל הנה וכן המיס בחג: **לכל דבר המזבח.** לרבות עבודת סילוק אם עבודה תמה היא כגון תרומת הדשן: **אבא חוזאה שבפנים.** שמזה על הפרוכת מפר העלם דבר ופר משיח ושל יום"כ ושבמצורע שמזה מלוא שמן בהיכל דלכתיב (ויקרא יד) והזה מן השמן באצבעו וגו' דסלקא דעתך אמינא לאו דבר המזבח הוא להכי רבי לכל: **ולוי נפקא לה.** כולהו מיניה מדבר לכל דבר דהא דבר המזבח גופיה יתירה הוא ונגמר מיניה תרומת הדשן ומריבויא דלכל דרש ביה הזאה הפנימית: ולמבית

דבאחדי ואחדי כתיב והריס וי"ל משום דלא מצינו למיגמר לגמרי כי התם שיתרוס תרומת הדשן בקומצו פן יבוה כמו שפרש"י להכי לא הוה ס"ד למילף מיניה ואפילו הכי פשיט דגמרינן מיניה כיון דדמי ליה דבאחדי ואחדי והריס כתיב: **ולוי רבי רחמנא לכל דבר המזבח.** הכא לא הוה מצי למיפרך ומה ראית לרבות עבודת סילוק ולמעוטי עבודה שאינה תמה ג) דיש לומר דעבודת סילוק דבר המזבח היא אבל עבודה שאין תמה אינה במזבח אבל קשה לי אם כן ליחייב אסידור מערכה מני דהא עבודת מזבח מני היא ומה ראית למעט אותה ולרבות עבודת סילוק אלא יש לומר תרומת הדשן עדיפא שקודמת לכל: **לאתויי שבע הזאות שבפנים ושבמצורע.** תימה הוא דקא חשיב אלא עבודות שזר חייב עליהם וקא חשיב ניסוך היין וניסוך המיס בתרתי ולא חשיב הזאת דם וזהזאות דשמן לפנים נמי בתרתי וי"ל דניסוך המיס והיין חשיבי ומשכחת להו שהן באין בגלל עצמן להכי חשבינהו באנפי נפשייהו אבל הזאות דשמן באות בגלל זבח שיש עמהן מיני המיס ולהכי הוה בכלל זריקה: **אין בכלל אלא מה שבפרט.** תימה לי מ"ל דבר המזבח למה לי כדקאמר דבר לכל דבר ד) [ואפילו אם תמצא לומר דלכל מרבה הזאות שבפנים ושבמצורע מ"מ קשיא כיון דלכל משמע כללא] אדרבה לפרוך לגידך גיסא דהוה לן למימר דלכל דבר המזבח הוה להו שני כללות הסמוכין זה לזה והטל פרט ביניהם ועבדתם עבודת מתנה ודומם בכלל ופרט וכלל ולכל חשיב כלל כמו בכל כדדרשינן בכל אשר תשאלך נפשך כלל והכי אמרינן בפ' שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) ובר"פ מרובה (שם דף סד.) בכל כללא וא"כ נרדי מכעין הפרט אפילו דבר שאין עבודה תמה ואפילו עבודת סילוק ואע"ג דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא הא דיינינן באלו טריפות (חולין דף סז.) כי האי גוונא ונראה דשמא בכל ולכל לאחויה לא חשיב כללא אלא כשיש שום תיבה מפורשת מאותו ענין אלא כמו התם דכתיב בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ויין ובשכר וכן בדברות דכתיב וכל בהמתך והיא דפרק שלשה מיני (מזיר דף לה.) ט) חמור או שור או שה פרט וכל כלל בהמה חזר ופרט י"ל הכיא ר"א היא אי נמי שאני התם דכתיב בריאה חמור או שור והדר וכל אבל הכא דכתיב בריאה דעניינא לכל הוה ליה כלל שאינו מלא ה) ואין דנין אותו בכללא ופרט וכי האי גוונא אמרינן בריש פ"ק דזבחים (דף ד:) אימא יעשה כלל זבח פרט ומשני אי הוה כתיב יעשה שלמים זבח בלקאמרת השתא דכתיב יעשה זבח שלמים הוה ליה כלל שאין מלא וכו': אלא

ס"מ דעבודה תמה היא. וכן פי' בקונטרס לקמן בפוף (פירקין) דעבודה תמה היא. אך זו הקושיא דובפדהם יש לדחות דהכי פריך, דבשלמא מעבודת סילוק ליכא לרבויי אלא תרומת הדשן דעדיפא מכולהו שהיא על המזבח והוצאת הדשן פחותה משאר עבודות אע"פ שהיא על המזבח שהיא בבגדים פחותים, אבל עבודה שיש אחריה עבודה הוה לן לרבויי כל עבודות חשובות בעין תרומת הדשן כגון סידור מערכה ושני גחלי עצים, ואמאי לא מרבינן בה אלא תרומת הדשן, אבל מ"מ [גראה] כדפרישית. וא"ת לגירסת הספרים, על כרחך תמה היא שאין אחריה עבודה, דהא [ד]הוצאת הדשן היתה אחריה, (ה)הכי דשן שהיה מריס לא היה עושה בו עבודות אחרות, דהכי נמי זריקה חשובה עבודה תמה ואע"ג דאיכא שפיכת שריים, וכן שבע הזאות שבפנים ואע"פ שאח"כ היה עושה ממן דמים על מזבח החיצון, וכן מזה בחטאת דלקמן ואע"פ שהיה אחריו מיצוי, ואיכא מאן דאמר בפרק שני דמעילה (ח, א) דמעכבי. י"ל שזהבהנה היתה [אחר] הסרחה דכתיב ושמו. וא"ת לפי' הקונטרס נמי אינה עבודה תמה שהבהנה היתה אחר כך. י"ל שזהו הכל עבודה אחת. א"ל אע"ג דבהיכל הוה כשרה כזה. וא"ת אם לפי [הבהנה] על המזבח בכהן למה חושבה עבודת סילוק יותר שיש אחריה עבודה. י"ל כי העיקר הוא הסילוק. **לאתויי שבע הזאות שבפנים.** וא"ת פשיטא דזר חייב עליהן מיהא משום איקרא. י"ל כגון שנגב בביאה. **לאתויי שבע הזאות שבפנים ושבמצורע.** דס"ל דלאו עבודות תמות הן שאחר שהזה ז' פעמים מן הדם (ויקרא ד, ז) ונתן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני ה', וא"כ אין זו עבודה תמה שבפוחות שם עושה עבודה מן הדם, קמ"ל דעבודה תמה היא, שמתוכו דם שהזה אין אחריה עבודה, ולא דמי להולכה וקבלה שמתוכו דם שקיבל (ושזרק) והוולך יש אחריו עבודת זריקה, ולא דמי נמי לזר שפדלא לתם הפנים דלא נגמרה המלאכה עד פדור הבזיכין דכתיב [שם כד, ז] (ונתן) [ונתן] על המערכת לבונה זכה, ולא

מתרומת מעשר ילפינן לה בו'. תימה לי אמאי לא מספקא ליה נמי אי מתרומה גדולה ילפינן לה א) ויש לומר משום דבתרומת הדשן כתיב והריס ובתרומת מעשר נמי כתיב והרמותם ובתרומת מדין נמי כתיב והרמות ובתרומה גדולה לא כתיב במלות לוויה לשון הרמה אלא כתיב ד) ראשית דגנך וגו' עד תתן לו והא דכתיב (במדבר טו) כתרומת גורן כן תרימו אותה תרימו דכתיב בחלה כתיב וא"ת ואמאי לא מבעיא ליה אי ילפינן מחלה יש לומר דוהריס מהרמותם או מוהרמות ילפינן אבל והריס מתרימו לא ילפינן דלא דמו כולי האי להדדי אי נמי יש לומר דילפינן תרומה קמייתא מתרומה קמייתא דהיכי דתרומת מעשר יש תרומה גדולה קודם לה מ"מ בלוים דמשמעי קרא זו היא תרומה קמייתא דחייביהו קרא לאפוקי חלה שיש תרומה גדולה קודמת אי נמי יש לומר כיון דתרומה גדולה וחלה אין להם שיעור מפורש ילמד סתום מן המפורש דהייהו מתרומת מעשר או מתרומת מדין ואין להקשות תרומה גדולה וחלה גופייהו אמאי לא גמרינן בהאי גזירה שוה דיהא להם שיעור דיש לומר כיון דכתיב בהו ראשית דגנך ואפילו דגן אחד וכן בחלה נמי כתיב ראשית עריסותיכם ומה שפירש רש"י מתרומת מדין אחד מחמש מאות אע"ג דהוה נמי התם אחד מחמשים נראה לו מחמש מאות ילפינן משום דכתיב אלא ה) והרימו ב ולי היה נראה יותר ללמד ממדין אחד מנ' כדדרשינן ו) בילוקלמי ביעותא אחד מחמשים דכתיב אחד אחוז מן החמשים כל שאתה אוחז ממקום אחר יהא כזה ותימה לי מאי מספקא ליה אי גמרינן מתרומת מעשר או ממדין פשיטא ז) דיותר סברא הוא ללמוד מתרומת מעשר דורות מדורות מללמוד ממדין דורות משעה ולפי מה שפירש דאחד אחוז מן החמשים גמרינן ניחא דמשמע כל שאתה אוחז ממקום אחר יהא כזה ואפילו לפרש"י ז"ל ו) דוהריס שהוא מלשון יחיד מוהרמות שגם הוא לשון יחיד גמרינן אבל מוהרמותם שמא לא ניחא ליה למילף אי נמי תרומת הדשן שהיא מלות עבודת ליבור מתרומת מדין דשייכא בכל ישראל גמרינן אבל תרומת מעשר בלוים נראה לומר דאבל תימה לי מאי שנא דלא נסתפק אי מוהריס ממנו בקומצו גמרינן דדמיא ליה טפי מבולהו דמשמע לי מוהריס ממנו בקומצו גמרינן דדמיא ליה כמו שפרש"י להכי לא הוה ס"ד למילף מיניה ואפילו הכי פשיט דגמרינן מיניה כיון דדמי ליה דבאחדי ואחדי והריס כתיב: **ולוי רבי רחמנא לכל דבר המזבח.** הכא לא הוה מצי למיפרך ומה ראית לרבות עבודת סילוק ולמעוטי עבודה שאינה תמה ג) דיש לומר דעבודת סילוק דבר המזבח היא אבל עבודה שאין תמה אינה במזבח אבל קשה לי אם כן ליחייב אסידור מערכה נמי דהא עבודת מזבח נמי היא ומה ראית למעט אותה ולרבות עבודת סילוק אלא יש לומר תרומת הדשן עדיפא שקודמת לכל: **לאתויי שבע הזאות שבפנים ושבמצורע.** תימה הוא דקא חשיב אלא עבודות שזר חייב עליהם וקא חשיב ניסוך היין וניסוך המיס בתרתי ולא חשיב הזאת דם והזאות דשמן לפנים נמי בתרתי וי"ל דניסוך המיס והיין חשיבי ומשכחת להו שהן באין בגלל עצמן להכי חשבינהו באנפי נפשייהו אבל הזאות דשמן באות בגלל זבח שיש עמהן מיני המיס ולהכי הוה בכלל זריקה: **אין בכלל אלא מה שבפרט.** תימה לי מ"ל דבר המזבח למה לי כדקאמר דבר לכל דבר ד) [ואפילו אם תמצא לומר דלכל מרבה הזאות שבפנים ושבמצורע מ"מ קשיא כיון דלכל משמע כללא] אדרבה לפרוך לגידך גיסא דהוה לן למימר דלכל דבר המזבח הוה להו שני כללות הסמוכין זה לזה והטל פרט ביניהם ועבדתם עבודת מתנה ודומם בכלל ופרט וכלל ולכל חשיב כלל כמו בכל כדדרשינן בכל אשר תשאלך נפשך כלל והכי אמרינן בפ' שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) ובר"פ מרובה (שם דף סד.) בכל כללא וא"כ נרדי מכעין הפרט אפילו דבר שאין עבודה תמה ואפילו עבודת סילוק ואע"ג דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא הא דיינינן באלו טריפות (חולין דף סז.) כי האי גוונא ונראה דשמא בכל ולכל לאחויה לא חשיב כללא אלא כשיש שום תיבה מפורשת מאותו ענין אלא כמו התם דכתיב בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ויין ובשכר וכן בדברות דכתיב וכל בהמתך והיא דפרק שלשה מיני (מזיר דף לה.) ט) חמור או שור או שה פרט וכל כלל בהמה חזר ופרט י"ל הכיא ר"א היא אי נמי שאני התם דכתיב בריאה חמור או שור והדר וכל אבל הכא דכתיב בריאה דעניינא לכל הוה ליה כלל שאינו מלא ה) ואין דנין אותו בכללא ופרט וכי האי גוונא אמרינן בריש פ"ק דזבחים (דף ד:) אימא יעשה כלל זבח פרט ומשני אי הוה כתיב יעשה שלמים זבח בלקאמרת השתא דכתיב יעשה זבח שלמים הוה ליה כלל שאין מלא וכו': אלא

מסורת הש"ס

א) [נעיל יב: לקמן פ. וש"נ], ב) [זבחים קיב:], ג) נ"א מנחה, ד) [דברים יח], ה) [נ"ל והרמות], ו) [וכן איתא בתוספתא דתרומות פ"ב ה"ד וכביאו רש"י חולין קלו: ד"ה לאוריינתא], ז) י"ל, ח) רש"ש [ע"ש ג' התוס' ד"ה וכי יתן],

תורה אור השלם

1. וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבַּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם: ויקרא טז כג
2. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבָּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג
3. וְהֵרִים מִמֶּנּוּ בְּקֹמְצוֹ מְסֹלֶת הַמִּנְחָה וּמִשַّמְנָהּ וְאֵת כָּל הַלְّבֹנָה אֲשֶׁר עַל הַמִּנְחָה וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה רֵיחַ נִיחֹחַ אַזְכָּרָתָהּ לַיְ: ויקרא ו ח
4. וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַّתְכֶם לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת כְּהֻנַّתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת: במדבר יח ז

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מתרומת מעשר **וכו'** דיותר **סברא הוא** ללמוד מתרומת מעשר. עי' מנחות דף עז ע"ב:

מוסף רש"י

והניחם שם. גבי בגדי יום הכפורים כתיב ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם (לעיל יב:). **מלמד שטעונין גניזה.** עולמית, ואין הדיוט עובד בהן כל השנה ולא כ"ג ליום כפורים אחר (חולין קיז:). **דאוריין הן לכהן הדיוט.** כל השנה, שהן הן הבגדים הראויין לשימוש הדיוט, כתונת ומכנסים ומלגנא ואגנא (פסחים כו.).

מוסף תוספות

א. דסבי לה בכל שהוא מן התורה. ריטב"ש. ב. דלא כתיב הרמה אלא גבי אחד מחמש מאות. רבינו אליקים. ג. ואמאי לא אמר איפכא דלירבי מלכל דבר המזבח אפילו עבודה שאינה תמה, ויוציא עבודת סילוק. ריטב"ש. ד. לוי תרי ריבויי מאי דריש בהו, דבר וכל דבר, חד מנייהו לכללא ואידך למאי אתא. תוס' הרא"ש. ה. לא נמר הכלל את דבריו ולא נשלם. רש"י זמנים ד: ד"ה השתא.

תוס' ישנים

מתרומת מעשר ילפינן לה בו'. תימה אמאי לא קא מיבעיא ליה אי מתרומה גדולה טו, כן כן תרימו (תתם) (אותם) ילפינן לה דאין להם שיעור מן התורה. י"ל דאין הכי נמי אלא דאינו לרבנו אלחנן דמכל מקום אמאי לא מיבעיא להו מתמה דלא בעיא שיעור כיון דלא כתיב בה, [ו]שמא היה ס"ד משום דרשה או משום פסוק שלגרך שיעור. **מה להלן בקומצו בו'.** ואיתו פוטנו (מכלי) [מלגי] בעיתו לנוס. ומכלן לאיה (ושלה) [בשלה] מקומות בתלמוד שאינו פוטנו לא הה ולא הה מתה שוחל. **אף כאן בקומצו.** ומ"מ לא דמי למנחה ממש, שכאן כבר יותר מקומצו שאי אפשר לו לאפוף הרמן ולקמון כדפי' בקונטרס. **וניסוך היין והמים.** תימה מאי שנא דחשיב ניסוך יין ומים תרי והקטרה חד, דלדבה הוה ליה למיחשב הקטרה תרי שהוא דומה המאזן ומזבח הקטרת, אבל שני (מיזונין) [ניסוכין] הן כמזבח המאזן. וי"ל דכיון שאין ניסוך המיס אלא פעם אחת בשנה וניסוך היין יום יום, משביב לה תרתי. ה"ר יוסף. אבל אין נראה לומר דלא חשיב הני דעל המזבח המאזן ואם היה (חשיב) בהני דכרים אל מזבח הפנימי הוה חשיב אבל אי אפשר לומר אם אי שמיהר את השולחן, אלמא היה לו למעמן אי מחייב אע"ג דבהיכל הוה. **רבי רחמנא לכל דבר לרבות עבודת סילוק.** וא"ת לרבות עבודה שיש אחריה עבודה. י"ל ל"ל עבודת (מתנה) [ממה] למאי אתת, אבל אינה לאחקומי (ועבדתם) [עבודת מתנה] בשאר עבודת סילוק כגון הוצאת הדשן. וא"ת אמאי לא מוקי ליה לקרא לרבות הוצאת כף ומחתה ודישון מזבח הפנימי והמטורה. י"ל שאינן עבודות (טהורות) [במורות] ואינן חשובות סילוק כתרומת הדשן שהיא עבודת המזבח. **לרבות עבודת סילוק.** מכלן קשה לגירסת הספרים בפוף פירקין (כח, א) גבי הא דבעי עבודה תמה לחייב עליה זר, והכי תרומת הדשן דלאו עבודה תמה היא וחייב עליה זר, ואיתו הכא משמע שעבודה תמה היא מדלא מרבי הכא קבלה והולכה דליחייב בהן זר אע"פ שיש אחריה עבודה, אלא ש"מ דבעינן דווקא עבודת סילוק שהיא עבודה תמה. תיבו יש לדחות דלא בעי לרבויי

עין משפט נר מצוה

מט א * מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הלכה ד:
* כתי שליין הרב בעל עין משפט לעיל דף יב: על אות הסתקים מכי' פ"ב מהלכות תמידין הלכה יז"ל ל"ל גם כאן כך:
מז ב מיי' שם הלכה ה:
יז ג מיי' פ"ט מהלכות ביאת מקדש הלכה כ:
יח ד מיי' שם הלכה ח:
יט ה מיי' שם הלכה כ:
כ ו מיי' שם הלכה ג:

רבינו חננאל

ת"ק סבר עבודה היא, ור' דוסא סבר לאו עבודה היא. ודחינן לא כ"ע עבודה היא, ות"ק סבר צריך קרא לרבויי. לפיכך כתיב ילבש לרבות מצנפת ואבנט. ור' דוסא סבר לא צריך קרא לרבויי. בעי ר' אבין תרומת הדשן בכמה, מתרומת מעשר ילפינן לה, והוא חלק אחד מעשרה כדכתיב והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר. או מתרומת מדין כדכתיב אחד אחוז מן החמשים. ופשטנה לא מזה ולא מזה ילפינן אלא מתרומת המנחה דזו תרומת קומץ. אמר רב ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה, דאילו הן, זריקה הקטר ניסוך המים וניסוך היין. שנאמר ואתה ובניך אתך תשמרו וגו' ועבדתם, עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה. עבודת מתנה ולא עבודת סילוק, על זה כתיב והזר הקרב יומת, (הילכת) [הלכך] בעינן עבודה (סילוק) [מתנה] ועבודה תמה שאין אחריה עבודה. ולרי אמר אף (זו) [זר] שהרים תרומת הדשן חייב מיתה שנאמר דבר המזבח ואפ' זה. ורב, כתב רחמנא דבר המזבח לרבויי שבע הזאות שבפנים ושבמצורע כו'. ופשוטה היא.

תוס' ישנים (המשך)

לגא עבודות (תמורות) [במורות] וחטאות שיהו על המזבח כדפי' לעיל. וכי האי גוונא מפרש בפוף פירקין דפשיטא ליה בתלמודא דאין זר חייב לגא על עבודות שאין נעשות בלילה, ואע"ג דלא אשכחן מישוטא. אבל מ"מ קשיא אמאי לא מרבי זר שפדלא את הסולמן ומזיכין ומערבה כדפרק קמן, אלא ש"מ דלא מרבי אלא שאין אחריהן עבודה אלא[מ]א תרומת הדשן עבודה תמה היא, וה"נ מוכח לקמן בסמוך [דפרק] ואימא לכל דבר כלל כו', עבודת מתנה אין עבודת סילוק לא, משמע דעבודה תמה בעינן מדלא קאמר ולא עבודה שיש אחריה עבודה דלא [ממעטינן] לה לתרומת הדשן [מעבודה שיש אחריה עבודה, ופרק קמן בסמוך אי הכי ועבדתם נמי כו' הא כתוב אפילו עבודה שיש אחריה עבודה, ואי תרומת הדשן לאו עבודה תמה היא, מאי קא פריך, אין ודאי ה"נ דו[מ]מאי [ד]מרבינן בעבודת סילוק תרומת הדשן ה"נ מרבינן בעבודה שיש אחריה עבודה תרומת הדשן, אלא